

Karácsony Gergely beszéde a *Budapest – a város és hídjai* kiállítás megnyitóján

Budapest Főváros Levéltára, 1139 Budapest, Teve u. 3–5.

2023. június 14. 17.00 óra

Tudtam én, tudtam, tisztelt hölgyeim és uraim, mégsem sejtettem, micsoda bonyolult és összetett, csodálatosan bonyolult és nagyszerűen összetett dolog a hídépítés. Függhíd és gerendahíd, tárcsahíd és ívhíd, tömör vagy rácsos, felsópályás vagy alsópályás, mind-mind igazi műremek, mérnöki mestermű.

Onnan tudom, hogy erre a mai örömteli alkalomra készülve elmélyedtem kicsinykét a hídépítés műszaki leírásában, nem mondom, igencsak nehéz olvasmány, nem is nagyon tudnám most felmondani, ha netán valakinek kikérdezni támadna kedve. Hanem megakadt a szemem a műszaki leírásokban egy vissza-visszatérő mondatra. Hogy tudniillik minden, de tényleg minden híd kompromisszumok eredménye.

Műszaki értelemben ugyanis minden híd tervezésekor meg kell találni a kellő harmóniát a funkcionalitás, a gazdaságosság, a műszaki kritériumok és az esztétikum között. Mindent egyszerre nem lehet, hol itt, hol ott kell engedni, hogy használható is legyen, tartós is legyen és szép is. Még készen sincs a híd, még csak a papírra van vetve a tervrajza, máris meg kell egyezni, együtt kell működni, össze kell hangolni. Akár az emberi kapcsolatokban, a közösségi viszonyainkban. Nem is nagyon lehet máshogy csodálni a hidakat, másként beszélni róluk, mint a leginkább humánus, a legemberibb építményekről.

A hidak története egyidős az emberiséggel. Minden híd, épüljön bár liánból, fából, kőből, acélból, arról mesél, hogy az ember társas lény, ősidők óta találkozásokra, kapcsolatra és kapcsolódásra, kooperációra és közösségre vágyik. És igen, előbb, vagy utóbb képes legyűrni minden elé gördülő akadályt, hogy ezt elérje. Ezért épülnek hidak évezredek óta. És ezért csodáljuk, tiszteljük, ezért gyönyörködünk a hidakban ma is. Mert rólunk mesélnek, a mi történetünkről, az emberről.

Ha Budapest a hidak városa, akkor Budapest az emberi kapcsolatok városa is. Márpedig azt, hogy Budapest a hidak városa, azt nem csak mi, budapestiek tudjuk, nekem soha nem felejtendő élmény, amikor Ferenc pápát hallhattam ekképpen beszélni a városról. Budapestről, a történelem, a szentek és a hidak városáról, évszázadok jelentős fordulópontjainak tanújáról, a jelen és a jövő főszereplőjéről. Ferenc pápa mondta, oktalanság is lenne vitatni, hogy Budapest a hídjainak köszönhetően mutatja meg különlegességét. A különböző valóságokat összekötő hidak azt is sugallják – tette hozzá –, hogy el kellene gondolkodnunk az egység fontosságán, amely nem egyformaságot jelent, hanem egyediséget.

Az egység nem egyformaság, hanem egyediség. Kevés szebb leírását hallottam a 150 éves Budapestnek, ami fővárossá tulajdonképpen a hidak által lett. Budát, Pestet és Óbudát előbb a hidak kapcsolták össze, majd ezt erősítette meg közigazgatási összekapcsolódás, a városegyesítés. A budapesti hidak tehát a városfejlődés mementói. És nemcsak a város, de az ország történelmének is krónikásai. Gondoljunk csak bele, mi mindenről mesélnek nekünk. Egykor volt és ma is létező hidak. A hidak, amelyeket mind felrobbantottak, tönkretettek és amelyek mind újjáépültek és megszépülnek éppen most is. A hidak, amelyek Ferenc Józsefről, de Horthyról és Sztálinról is el voltak nevezve, mígnem megtalálták méltó névadóikat. Az első pontonokból álló hajóhíd, ahol az

ünneplő tömeg vitte Táncsics kocsiját, és itt szúrta le a feldühödött tömeg a nádorrá kinevezett Lamberg Ferenc Fülöp főherceget. A csodálatos Lánchíd, Budapest és az ország büszkesége, amit Széchenyi soha nem láthatott készen, és amit Haynau adott át.

A Lánchíd, amelynek építését nagyrészt egy, a mai Szerbiában született, görög származású bécsi bankár finanszírozta, angol mérnök tervezte, a kivitelezést skót mérnök irányította, az építkezésen angol munkások, olasz és német kőfaragók dolgoztak, a híd faanyaga Csehországból, a gránit a mai Ausztriából érkezett, az építéshez szükséges búvárruhákat Angliából szállították ide. Szimbóluma tehát ez a híd Budapest nyitottságának és sokszínűségének is.

A Lánchíd története arról is mesél, hogy volt idő, amikor Magyarországon magánvagyonból közcél teljesült, nem úgy, mint manapság, amikor ez fordítva történik túl gyakran. A Lánchíd jelképe a kornak, amelyből egy olyan ország született, amely össze tudta kötni a haza és a haladás programját. Vagy a Margit híd, a maga visszafogott, mégis formabontó eleganciájával, aminek avatása után az onnan magát mélybe vető fiatalember Arany Jánost ihlette meg, majd a szörnyű huszadik században rövid egymás utánban kétszer is felrobbant, előbb a gondatlanság, majd az aljasság miatt. A Szabadság híd, aminek utolsó ezüst szegecsét maga Ferenc József verte be, és aminek a szépsége még a Lánchíd árnyékában is szembetűnő. Vagy az Erzsébet híd, amit nem újjáépített a város, hanem újat épített a lerombolt helyébe. A puritán Petőfi híd, ami eredetileg Horthy nevét kapta, aztán újjáépítéskor még biciklisáv is került rá, amit a 80-as években visszaadtak az autósoknak, most pedig ... tudjuk.

Az Árpád híd, ami nem is egy híd, hanem négy, hiszen a pénzhiány miatt – nocsak, már akkor is – keskenyebbre épült, mint kellene, amit később úgy oldottak meg, hogy a híd mindkét oldalára két új hidat építettek. A Rákóczi híd, aminek építésébe a nagyravágyó expo miatt is vágtak, expo nem lett, de híd hála istennek igen.

A budapesti hidak a történelem tanúi, a jelen főszereplői, letűnt korokról, nagyszerű és kisszerű fordulatokról mesélnek. Vagyis rólunk. És a 150 éves Budapestről.

Arról, hogy hiába rombolta le a pusztító történelem a hidakat, mi mindig újjáépítettük azokat. Arról a Budapestről mesélnek ezek a hidak, ami az európai fővárosok közül talán a legtöbbet ostromlott város, 16-szor próbálták elfoglalni, legyűrni. Időlegesen sikerülhetett, de véglegesen soha.

Budapest mindig megvédte magát. „Hevesen túlélő város, ez a legjellemzőbb tehetsége. Hozzá tartozik a túlélés tehetségéhez a megújulásra való képesség, hogy ez a város túlél, folytat, fennmarad, és pazar képességgel tudja magába fogadni az újat, alkalmazkodik és magához alkalmaz, beleszövi a veszteséget, és képes újra meg újra kivirulni.

És amikor kivirul, mint most a Lánchíd, akkor a hidak arról kezdenek mesélni, hogy másfél évszázada lakjuk már be ezt a várost a különbözőségeinkkel együtt. Arról, hogy az elmúlt másfél évszázad tapasztalataiból tudjuk, hogy a város akkor sikeres, ha ezek az ellentétek nem kioltják, hanem kiegészítik egymást.

Budai és pesti; autós és kerékpáros; kertvárosi és panellakó; iskolás és nyugdíjas; fradista és újpesti; kutyás és macskás; ellenzéki és kormánypárti; őslakos és friss budapesti; bejáró és bentlakó; albérlő és lakástulajdonos: ők azok, akik egyesítik a várost.

Sokan és sokféleképpen lakjuk be ezt a várost: különböző vágyakkal, álmokkal és érzelmekkel, és Budapesten mindenkinek joga van ahhoz, hogy azzá legyen, ami ő maga. Budapest az önkifejezés és a szabad identitásválasztás városa. És mi éppen ezt szeretnénk megünnepelni a 150. évfordulón,

ezzel a kiállítással: hogy mindannyiunknak megvan a saját Budapestje, és az én Budapestem nem létezik a te Budapested nélkül.

A városok egykoron fallal vették körül magukat, hogy megvédje értékeit és elveiket. Ma inkább ezeket az értékeket, a budapestiséget, a szabadságot, a sokszínűséget, a szolidaritást, a jövő iránti elkötelezettséget úgy őrizzuk meg, ha lebontjuk a falakat, amelyek elválasztanak. És inkább hidakat építünk – vagy újítunk fel – helyettük.

Hidakat építünk ember és ember között. Ez a dolga a nemzet 150 éves fővárosának, amelyet minden magyar a saját településének érezhet.

„Uram – mondaná és mondta is Cseh Tamás -, vegye szemügyre a hidakat, és tekintse meg a járókelőket, íme, ez az én városom ...” Vegyük hát szemügyre a hidakat, vegyük szemügyre őket itt ezen a kiállításon is, vegyük szemügyre, sőt, tartsuk szem előtt ezeket a hidakat, amelyek ember és ember között húzódnak és méltóságból, méltányosságból, emberségből, szolidaritásból vannak rakva.

Íme, ez a mi városunk. Íme, ez Budapest.

Köszönöm a Fővárosi Levéltárnak, hogy létrehozták ezt a kiállítást.

Köszönöm, hogy meghallgattak.”